

K 24/2022 vp Ilmastovuosikertomus 2022

Maaseutupolitiikan Hyvän elämän edellytysten turvaaminen maaseutualueilla (HYMY)- verkoston lausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle Ilmastovuosikertomuksesta 2022

Ilmastovuosikertomus 2022 sisältää kattavasti tietoa yleisestä kasvihuonekaasujen päästökehityksestä ja suunniteltujen toimien riittävydestä seuraavan 15 vuoden ajalle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ilmastokertomuksessa arvioitiin myös sopeutumis suunnitelman toimeenpanotilannetta. Ilmaston muutokseen varautuminen on HYMY-verkoston mielestä tärkeää.

Ilmastotoimien vaikutuksia asukkaisiin ja yrityksiin on arvioitu monella tavoin, mutta onko arvioitu toimien yhteisvaikutusta? Yhteisvaikutus voi mittaluokaltaan olla todella suuri jollekin väestöryhmälle tai alueelle. Ilmastotoimet yleensä lisäävät asumisen ja elämisen kustannuksia mm. korkeiden energianhintojen ja energiaan liittyvän verotuksen kautta. Negatiiviset vaikutukset voivatkin olla erittäin negatiiviset lyhyellä aikavälillä, vaikka pitkällä aikavälillä tilanne muuttuisikin. Myös hallitusohjelmassa todetaan, että päästövähennystoimet toteutetaan sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti ja niin, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet ovat mukana. Esitämmekin, että

- yhteisvaikutukset tulee arvioida ja etsiä oikeudenmukaiset kompensatoratkaisut niille väestöryhmille, joihin negatiivisia vaikutuksia kohdistuu kohtuuttoman paljon.
- ilmastotoimien vaikutusten osalta toteutetaan myös maaseutuvaikutusten arviointi (MVA).

Raportissa todetaan, että kustannustehokkaasti toteutetuista päästövähennyksistä koituvat kustannukset ja hyödyt voivat jakautua epätasaisesti kotitalouksien ja yritysten välillä, eikä vaikutusten jakautuminen yhteiskunnassa välttämättä vastaa yhteiskunnassa vallitsevia arvoja. Ilmastopolitiikan rinnalla tarvitaan tulonjakopolitiikkaa, jolla vaikutetaan siihen, että taloudelliset vaikutukset jakautuvat yhteiskunnassa oikeudenmukaisesti.

- Tähän liittyen jää kaipaamaan myös konkreettisia esityksiä.
- Ilmastopaneelin Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus -hankkeelta odotamme myös alueellista tarkastelua (maaseutu, kaupunki).

Ilmastopaneelin arvion mukaan kotitalouksien hiilijalanjäljen tulisi pienentyä noin 70 %, kun verrataan vuoden 2016 hiilijalanjälkeä vuoden 2030 ilmastotavoitteisiin. Tämä on tavoitteena suuri ja vaikutukset ihmisten arkeen ovat suuria. Haasteena on, miten väestö ja yritykset saadaan motivoitua tähän. Jotta vaikutukset ovat pysyviä, on osallisuudesta huolehtiminen tärkeää. Valitettavasti osallistaminen usein tarkoittaa sitä, että ihmisiä kuullaan, muttei kuunnella. On tärkeää, että ihmiset pystyvät aidosti vaikuttamaan tuleviin päätöksiin.

Metsien osalta HYMY-verkosto painottaa metsätaloustoimenpiteiden pitkäjänteisyyttä ja mahdollisten uusien metsänkäyttelyohjeiden hidasta vaikuttavuutta. Aiheesta on käyty ja käydään monipuolista keskustelua ja onkin tärkeää kuulla myös metsänhoidon ammattilaisia ja tutkijoita.

Pidämme tärkeänä raportin havaintoa siitä, että pienituloiset kotitaloudet kuluttavat polttoainetta merkittävästi vähemmän kuin suurituloiset. Pienituloisimmilla kotitalouksilla polttoaineen hankintaan menevä osuus käytettävissä olevista tuloista on kuitenkin selvästi suurempi kuin keski- ja suurituloisilla.

On myös huomioitava, että maaseudulla, etenkin harvaan asutulla maaseudulla, ei julkista liikennettä juurikaan ole, mistä syystä yksityisautoilu on ainoa liikkumisen vaihtoehto. Autot ovat pääsääntöisesti diesel- tai bensiiniautoja. Autokannan muuttaminen sähköautoiksi voi viedä runsaasti aikaa asukkaiden pienituloisuuden ja uusien sähköautojen korkean hinnan takia. Esitämme, että tuettaisiin

- nykyisen autokannan muuttamista biokaasulla toimiviksi (raportissa mainittiin Laki 1289/2021: vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuttamisen määräaikaisesta tukemisesta) ja
- biokaasulaitosten ja -tankkauspisteiden perustamista tasaisesti eri puolelle Suomea.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman 2021-2032 tavoitteiden ja strategisten linjausten mukaisesti ihmisten mahdollisuudet valita kestävämpiä liikkumismuotoja paranevat erityisesti kaupunkiseuduilla (s. 36). Kestävän liikenteen edellytyksiä tulisi strategisesti ja määrätietoisesti parantaa koko Suomen alueella eli myös maaseutualueilla, jotta kestävyys siirtymä etenee aidosti sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla.

HYMY-verkosto näkee kiertotalouden edistämisen tärkeänä toimenpiteenä. Toimenpiteissä onkin syytä huomioida, että maaseudun olemassa olevaa / tyhjillään olevaa rakennuskantaa tulisi nykyistä tehokkaammin uusiokäyttää.

Ilmastovuosikertomuksessa ei juurikaan huomioida sitä, että sekä etä-/hybridityön että digitaalisten palvelujen lisääntyminen ovat vähentäneet liikkumisen tarvetta. Esitämmekin

- nopeiden tietoliikenneyhteyksien ulottamista koko maahan
- digitaalisten palvelujen kehittämistä
- digisyrjäytymisen poistamista

Kuten raportissa todetaan kokemus oikeudenmukaisuuden toteutumisesta vaikuttaa ilmastotoimien hyväksyntään ja lopulta siihen, kuinka ilmastomuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa onnistutaan. Tästä syystä HYMY-verkosto haluaakin korostaa, että maaseudun asukkaiden ja yhteisöjen osallisuutta kestävyys siirtymässä tulee vahvistaa. Usein varjoon jäävän maaseutunäkökulman huomioimista tulee edistää kehittämällä eri toimijoiden ja alueiden välistä dialogia ja tätä kautta niin jako-oikeudenmukaisuutta, tunnustavaa oikeudenmukaisuutta kuin menettelytapojen oikeudenmukaisuutta (s. 93). Osallistettaessa eri ihmisryhmiä ilmastopolitiikan suunnitelmiin tulee osallistamisprosesseissa varmistaa, että osallistujia saadaan eri puolilta maata niin maaseutu- kuin kaupunkialueilta.

Pyrkimyksissä syrjimättömyyteen ja yhdenvertaisuuteen tulisi huomioida myös alueellinen yhdenvertaisuus. Alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulma tuo yhdenvertaisuutta koskevaan keskusteluun maantieteellisen ulottuvuuden. Se tarkastelee politiikka- ja kehittämistoimien jakautumista eri alueiden välillä kiertoa yhteen sosiaalisen ja alueellisen oikeudenmukaisuuden (spatial justice), ja kiinnittyen erityisesti kykyyn tunnistaa alueiden moninaisuus ja siihen kytkeytyvä tarpeiden erilaisuus.

Ystävällisin terveisin [HYMY-verkoston](#) erityisasiantuntijat

Tarja Lukkari ja Mari Kattilakoski

